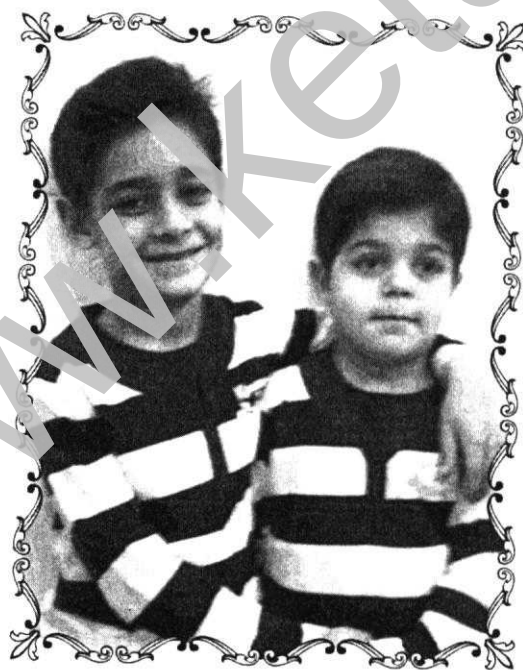

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

این اثر تقدیم به فرزندانم سید محمد و سید مهدی
روحشان شاد و یادشان گرامی

منطق مجازات

در اجرای علنی

سید محمد مصطفی حسینی کاشانی

سرشناسه	:	حسینی کاشانی، سید محمد مصطفی، ۱۳۶۱-
عنوان و نام پدیدآور	:	منطق مجازات- در اجرای علنی / سید محمد مصطفی حسینی کاشانی.
مشخصات نشر	:	قم: مؤسسه انتشاراتی امام عصر (عج)، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	:	۲۰۸ ص.
شابک	:	978-600-385-076-7
وضعیت فهرست نویسی	:	فیبا
یادداشت	:	کتابنامه.
موضوع	:	مجازات -- ایران
موضوع	:	Punishment -- Iran
موضوع	:	اجرای حکم -- ایران
موضوع	:	Executions (Law) -- Iran
موضوع	:	حقوق جزا -- ایران
موضوع	:	Criminal law -- Iran
رده بندی کنگره	:	۱۳۹۷ ن ۵۹۰/ج ۳۸۰/ک MH
رده بندی دیویی	:	۵۵/۳۴۵
شماره ثبت کتاب ملی	:	۵۵۰۹۵۳۳

مؤسسه انتشاراتی امام عصر (عج)

منطق مجازات

در اجرای علنی

سید محمد مصطفی حسینی کاشانی

ناشر: مؤسسه انتشاراتی امام عصر (عج)

صفحه آرای: حسن خانی

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۸۵-۰۷۶-۷

وزیری / ۲۰۸ صفحه

چاپ: اول ۱۳۹۸

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۲۰۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

۱۱ مقدمه

۱۳ پیشگفتار

— فصل اول: کلیات / ۱۷ —

۱۹ مبداً اول: تطور مفهومی و مصداقی کیفرها در گذر زمان

۱۹ گفتار اول: واژه شناسی

۱۹ الف: جرم

۱۹ ب: مجرم

۲۰ ج: کیفر و مجازات

۲۱ هـ: علن

۲۲ گفتار دوم: انواع کیفرها

۲۲ الف: انواع مجازات بر حسب موضوع

۲۲ ۱. مجازات‌های بدنی

۲۲ مجازات‌های سالب حیات

۲۲ مجازات‌های بدنی کمتر از اعدام

۲۲ قطع عضو

۲۳ شلاق

۲۳ ۲. مجازات‌های سالب آزادی

۲۴ ۳. مجازات‌های نقدی

۲۴ ب: انواع مجازات‌ها از دیدگاه اسلام

۲۴ ۱. حدود

۲۶ ۲. قصاص

۳. دیات ۲۷
۴. تعزیرات یا مجازات‌های بازدارنده ۲۷
- گفتار سوم: سیر تحول تاریخی ۳۰
- الف: کیفر در جوامع ابتدایی از دیدگاه غرب ۳۰
- ب: تحول کیفر در ایران ۳۲
- بحث دوم: مبانی و اهداف کیفرها ۳۵
- گفتار اول: مبانی و اهداف کیفر در مکاتب مختلف ۳۶
- الف: مکتب کلاسیک ۳۷
- ب: مکتب عدالت مطلق ۳۹
- ج: مکتب نئوکلاسیک ۴۲
- د: مکتب دفاع اجتماعی نوین ۴۳
- گفتار دوم: مبانی و اهداف کیفر از دیدگاه اسلام ۴۵
- الف: امکان فهم مبانی کیفر ۴۵
- ب: مبنای مجازات از دیدگاه اسلام ۴۷
۱. توجه به عدلت و سزادهی ۴۸
۲. توجه به آثار و نتایج اجرای کیفر ۵۰
۳. توجه به فایده‌های معنوی مجازات ۵۲
۴. توجه به مفید بودن مجازات حتی بدون اجرای آن ۵۳
- ج: اهداف کیفر از دیدگاه اسلام ۵۴
۱. عدالت ۵۴
۲. اصلاح و تربیت ۵۷
۳. خوار ساختن بزهکار ۶۰
۴. حفظ نظم اجتماعی ۶۱
۵. بازدارندگی عمومی و خصوصی ۶۲
۶. تشفی خاطر (ارضای خاطر بزه دیده) ۶۴
۷. تطهیر بزهکار (رهایی از کیفر اخروی) ۶۴

مبحث سوم: شیوه‌ها و اصول اجرای کیفرها ۶۵

گفتار اول: خصائص ذاتی کیفرها ۶۵

الف: آزاردهی و دردآوری ۶۵

ب: اربابی بودن و ایجاد ترس ۶۶

ج: تحقیر و رسوایی ۶۶

گفتار دوم: شیوه‌های کیفر ۶۸

الف: شیوه انتقام جویانه و خشونت مآبانه ۶۸

ب: شیوه عدالت محوری ۶۹

ج: شیوه پیشگیرانه ۶۹

د: شیوه اصلاحی و تربیتی ۷۰

گفتار سوم: اصول حاکم بر اجرای کیفر ۷۲

الف: اصل قانونی بودن مجازات‌ها ۷۲

ب: اصل تساوی مجازات‌ها ۷۶

ج: اصل شخصی بودن مجازات ۷۹

— فصل دوم: اجرای علنی کیفر از دیدگاه حقوقی و جرم‌شناختی / ۸۱ —

مبحث اول: اجرای علنی کیفر از منظر جرم‌شناختی ۸۳

گفتار اول: اجرای علنی کیفر در پرتو نظریه‌های جرم‌شناختی ۸۳

الف: نظریه فشار (آنومی) ۸۴

ب: نظریه بازدارندگی ۸۶

ج: نظریه برجسب زنی ۸۸

گفتار دوم: بررسی آثار اجرای علنی کیفر از دیدگاه موافقین ۹۱

الف: آثار فردی ۹۱

۱. صلاح فرد مجرم ۹۱

۲. بازدارندگی خاص ۹۱

۳. تسکین آلام مجنی علیه و پیشگیری از انتقام فردی ۹۲

ب: آثار اجتماعی ۹۳

۱. بازدارندگی عام ۹۳

۲. ایجاد آرامش و امنیت در جامعه و نشان دادن اقتدار حکومت ۹۴

۳. ایجاد کینه و نفرت عمومی نسبت به جرم و مجرم ۹۵

۴. تبیین و آشکار نمودن ارزش‌های اجتماعی ۹۵

۵. پیشگیری از تعطیلی حدود ۹۶

۶. پیشگیری از تبانی و یا افراط و تفریط مأمورین اجرای حکم ۹۶

۷. لزوم اجرای علنی مجازات از باب نهی از منکر و بازداشتن ۹۷

گفتار سوم: بررسی آثار اجرای علنی کیفر از دیدگاه مخالفین ۹۸

الف: آثار فردی ۹۸

۱. عدم اصلاح و تربیت مجرم ۹۸

۲. زجر بیش از استحقاق مجرم ۱۰۰

ب: آثار اجتماعی ۱۰۱

۱. تحمیل آثار و تبعات منفی بر خانواده و بستگان محکوم ۱۰۱

۲. عدم بازدارندگی عام ۱۰۲

۳. وهن اسلام و نظام اسلامی ۱۰۴

۴. ترویج روحیه خشونت ورزی (قساوت قلب) و انتقام جویی ۱۰۶

۵. افشا و اشاعه جرم و عیوب مردم ۱۰۸

۶. تنافی اجرای علنی مجازات با اصل تساوی مجازاتها ۱۱۲

۷. تنافی با کرامت ذاتی بشر ۱۱۲

گفتار چهارم: کرامت انسانی ۱۱۳

الف: کرامت ذاتی و اکتسابی ۱۱۳

۱. کرامت ذاتی ۱۱۵

۲. کرامت اکتسابی (ارزشی) ۱۱۶

ب: قابلیت سلب کرامت انسانی از دیدگاه اسلام ۱۱۷

۱. دیدگاه سلب پذیری کرامت ذاتی ۱۱۷

۲. دیدگاه سلب ناپذیری کرامت ذاتی (سلب پذیری کرامت اکتسابی).....	۱۱۹
مبحث دوم: نظریه‌های اجرای علنی کیفر و جایگاه آن در حقوق ایران.....	۱۲۳
گفتار اول: قوانین قبل از انقلاب.....	۱۲۳
گفتار دوم: قوانین بعد از انقلاب.....	۱۲۵
الف: سال ۱۳۶۱.....	۱۲۵
ب: سال ۱۳۶۲.....	۱۲۵
ج: سال ۱۳۶۴.....	۱۲۶
د: سال ۱۳۶۵.....	۱۲۶
ه: سال ۱۳۷۰.....	۱۲۷
و: سال ۱۳۷۶.....	۱۲۷
ز: سال ۱۳۸۲.....	۱۲۸
گفتار سوم: نظریه‌ها در خصوص اجرای علنی کیفر.....	۱۲۹
مبحث سوم: چالش‌های حقوقی ناظر بر اجرای علنی کیفر.....	۱۳۷
گفتار اول: تنافی اجرای علنی مجازات با اصول حقوقی حاکم بر کیفر.....	۱۳۷
الف: اصل شخصی بودن مجازات.....	۱۳۷
ب: اصل تساوی مجازاتها.....	۱۳۸
ج: اصل قانونی بودن مجازاتها.....	۱۳۹
گفتار دوم: فشار نهادهای حقوقی داخلی و بین‌المللی.....	۱۴۳
گفتار سوم: تاثیر رسانه‌های داخلی و خارجی.....	۱۴۶
— فصل سوم: اجرای علنی کیفر از دیدگاه فقهی / ۱۴۹ —	
مبحث اول: مفهوم و اقتضایی بودن اجرای علنی کیفر.....	۱۵۱
گفتار اول: مفهوم علنی بودن کیفر.....	۱۵۱
الف: ملاء عام.....	۱۵۲
ب: علنی.....	۱۵۲
گفتار دوم: اقتضایی بودن اجرای علنی کیفر.....	۱۵۵

- الف) زنا ۱۵۵
- ب) سابّ النبی ﷺ ۱۵۵
- ج) محارب ۱۵۶
- د) ارتداد ۱۵۷
- هـ) لواط ۱۵۷
- و) تبّاش ۱۵۸
- ز) قوادی ۱۵۹
- ح) شراب خواری ۱۶۰
- مبحث دوم: اجرای حدود در عصر غیبت ۱۶۳
- گفتار اول: مرافقین اجرای حدود در عصر غیبت ۱۶۶
- گفتار دوم: مخالفین اجرای حدود در عصر غیبت ۱۶۹
- گفتار سوم: قائلین به توقف در موضوع ۱۷۲
- مبحث سوم: بررسی فقهی اجرای غلّی حدود ۱۷۵
- گفتار اول: وجوب و یا استحباب حضور جمعی از مردم ۱۷۶
- الف: قائلین به وجوب ۱۷۶
- ب: قائلین به استحباب ۱۷۷
- گفتار دوم: تحلیل آیه و روایات مورد استناد ۱۸۰
- الف: آیات قرآن ۱۸۰
- ب: روایات ۱۸۱
- اول: تصریح آیه شریفه ۱۸۳
- دوم: قول لغوی ۱۸۴
- سوم: اصل برائت ذمه از زائد ۱۸۴
- چهارم: استفاده از آیه شریفه «و ان طائفتان من المومنین اقتتلوا فاصلحوا بینهما» ۱۸۴
- نتیجه گیری و پیشنهاد ۱۹۰
- پیشنهاد ۱۹۳
- منابع انگلیسی ۲۰۸

مقدمه

مبای مجازات از دیدگاه اسلام مبنایی جامع و متمایز می‌باشد که دو اصل اصیل عدالت و فایده را در خود جای داده و به آنها اهتمام ویژه‌ای دارد. آموزه‌های کیفری اسلام به خوبی نشانگر این مطلب است که اصلاح و تربیت مجرم مهمترین اثر و نتیجه‌ای است که اجرای مجازات در راستای آن صورت می‌گیرد. اجرای علنی کیفر نه تنها این اهداف را تامین نمی‌نماید بلکه تحقق آن را غیر ممکن و یا دشوار می‌سازد.

این تحقیق که با بررسی جامع فقهی، حقوقی و جرم‌شناختی به این موضوع پرداخته است پس از بررسی تمام ادله و مستندات موافقین و مخالفین روشن می‌نماید هیچ لزومی بر اجرای علنی کیفر به صورت مطلق از ادله قابل برداشت نمی‌باشد و به طریق اولی نیز نیازی به حکم ثانوی برای توقف نیست، که در نتیجه اجرای علنی کیفر بسته به شرائط اجتماعی و جغرافیایی و اوضاع و احوال محل جامعه با یک سری تدابیر برای کم نمودن اثرات منفی آن قابل اجرا می‌باشد و اقتضایی بودن اجرای علنی کیفر را ثابت می‌نماید و افراد حاضر باید افرادی مومن و مورد اعتماد باشند.

با بررسی مساله اجرای علنی کیفر از نگاه جرم‌شناختی به این نتیجه می‌رسیم که اجرای مجازات علنی آثار منفی فردی و اجتماعی فراوانی همچون دشوار نمودن و یا غیر ممکن ساختن اصلاح و تربیت مجرم و یا ترویج روحیه خشونت‌ورزی و فشار بر فرزندان و بستگان مجرم را به دنبال دارد و آثار مثبت برشمرده شده از طرف موافقین

از طرق دیگری قابل پیگیری است.

فلسفه حضور عده‌ای به هنگام اجرای حد در برخی مجازات‌ها گواهی دادن نسبت به اجرای حتمی و قطعی مجازات و در برخی مباشرت در اجرای کیفر است. در خصوص جرائمی که حیثیت عمومی جامعه را خدشه دار نموده و به امنیت و آسایش عمومی لطمه جدی وارد ساخته و تمامی جامعه به نحوی از آن مطلع گشته‌اند، می‌بایست نسبت به اجرای علنی برای ترمیم احساسات جریحه‌دار شده قربانیان جرم و عموم مردم البته نه به شکل امروزی بلکه در مکانی مشخص در بیرون شهر و با کنترل شاهدین و با در نظر گرفتن تدابیری برای کم شدن اثرات منفی آن، اقدام نمود.

پیشگفتار

یکی از مسائل مهم فقهی، حقوقی و جرم شناختی در زمینه مجازات، اجرا و کیفیت آن است، به گونه‌ای که بتوان اهداف مد نظر از مجازات را برآورد و با اصول حاکم بر مجازات‌ها نیز منطبق ساخت.

در سال‌ها و روزهای اخیر بحث اجرای مجازات در ملاء عام با چالش‌های فراوان روبرو بوده و در طول این مدت شخصیت‌ها، گروه‌ها، جریان‌ها، سایت‌ها، شبکه‌های ماهواره‌ای و رسانه‌های گوناگون با انگیزه‌های مختلف و اهدافی متفاوت وارد این عرصه شده و به نحوی اعتقادات خود را با استدلال و یا بدون منطق به مخاطبان خود عرضه و القا کرده و می‌کنند.

ناگفته پیداست که همه کسانی که به نقد و بررسی این موضوع پرداخته و وارد این ورطه شده‌اند از پایگاه فکری یکسانی برخوردار نبوده و هریک از آنان با دیدگاه و سلیقه و انگیزه‌ای خاص پا به این عرصه مهم نهاده‌اند.

گروهی تلاش کرده‌اند تا با تفسیر و تاویل ادله فقهی مساله، وانمود کنند که این ادله، اجرای مجازات در ملاء عام را به نحوی که مرسوم است بر میتابد و لذا بر اجرای آن به منظور ادای تکلیف شرعی و الهی و همچنین آثار مثبتی که برای آن معتقدند تاکید می‌ورزند و آن را واجب می‌شمارند.

گروهی دیگر ضمن پذیرش دلالت ادله فقهی بر اجرای مجازات در ملاء عام با گوشزد نمودن آثار و پیامدهای منفی فردی و اجتماعی آن در عصر حاضر مخصوصاً

وهن اسلام و نظام اسلامی بر چشم پوشی از آن تحت عنوان حکم ثانوی تاکید ورزیده‌اند و توقف آن را خواستار شده‌اند.

برخی دیگر مساله فوق را خارج از دیدگاه‌های دینی مورد بررسی قرار داده و به نحوی بحث را سیاسی جلوه داده و هیچ دغدغه‌ای نسبت به آیات و روایات نداشته و وجود چنین آیات و روایات مورد بحث را دستاویز شدیدترین حملات خود نسبت به احکام جزایی اسلام قرار داده و اسلام را مخالف با حقوق بشر معرفی نموده‌اند.

فقه‌های اسلامی نیز در مبحث کیفیت اجرای حد زنا و مفسرین در تفسیر آیه ۲ سوره نور به این موضوع پرداخته‌اند.

در چند سال اخیر نیز مقالات ارزشمند^۱ و در خور توجهی در ارتباط با این موضوع به رشته تحریر درآمده و ضرورت و حساسیت موضوع نیز اینچنین ایجاب می‌کند که این مسئله در فرایند تحقیق قرار گیرد و پژوهش‌های زیادی پیرامون آن عرضه شود؛ لیکن متأسفانه همانطور که اشاره شد برخی نویسندگان با نگرش خاصی اجرای مجازات به طور مطلق را توجیه نموده و به ضرورت دستیابی به اهداف مثبتی که برشمرده‌اند تاکید می‌ورزند و برخی با نگرش مقالاتی سعی بر مخدوش نمودن روایات و ادله اجرای مجازات در ملاء عام پرداخته و با برشمردن آثار منفی فردی و اجتماعی موضوع، از باب حکم ثانوی سعی در توقف این شیوه نموده‌اند.

برخی نیز اگر چه سیر بررسی را درست طی نموده‌اند ولی به طور جامع به این

۱. ناصر، قربان‌نیا، اجرای مجازات آشکار یا نهان، مجله نامه میبد - امید سلیمی نئی، مجازات‌های اعدام باید در ملا عام صورت گیرد؟ <http://www.khabaronline.ir> - محسن، حیدری، فلسفه اجرای علنی حدود شرعی (روزنامه جمهوری اسلامی، ش ۶۴۲۱) - سید محمد موسوی، بجنوردی، مصاحبه، روزنامه ایران، سال ۷، ش ۲۰، مرداد - سعید، راعی، تبیین جامعه شناسانه اعدام در ملاء عام www.iran-tribune.com - مهنه‌نامه قضایی، مجازات در ملاء عام، سال اول، ش ۱، اسفند ماه - امین، میرزایی، اجرای حدود در ملا عام از منظر روان شناسی، روزنامه اطلاعات ۱۳۸۰ - غلامحسین، نمازی، بهینه‌سازی اجرای آشکار حدود الهی و پذیرش فراگیر مردمی، مجله امنیت، سال پنجم، شماره ۲۳ و ۲۴ - احمدچالی بابلی، حسن فلاح، اجرای علنی حدود و مجازات‌ها از منظر عقل و نقل مطالعات فقه و حقوق اسلامی، سال سوم، شماره ۳ (پیاپی ۸) و قفجی، حجت الله، مجله رواق اندیشه، شماره ۸

موضوع از جوانب فقهی و حقوقی و جرم‌شناختی نپرداخته‌اند.^۱

این تحقیق در صدد است تا با بررسی جامع و با کندوکاو در تمام جوانب ادله فقهی اجرای علنی مجازات‌ها و همچنین نظرات مفسرین و فقهای امامیه و غیر امامیه و نیز بررسی آن از نگاه جرم‌شناختی حقوقی، زمینه را برای درک صحیح و واقعی از مساله فراهم سازد.

بررسی مسئله اجرای علنی کیفر از دیدگاه فقهی، حقوقی و جرم‌شناختی نیازمند یک سری مطالعات نظری و مباحث تحلیلی و استدلالی و بعضاً اجتهادی است از این رو با استفاده از روش کتابخانه‌ای پس از شناسایی منابع مورد نظر به تبیین آن خواهیم پرداخت. و از برخی مطالعات میدانی نیز در این تحقیق استفاده خواهیم برد.

بنابراین نوشتار ما به شیوه توصیفی - تحلیلی تدوین خواهد شد.

با توجه به اینکه اجرای علنی مجازات فرع بر پذیرش اصل مجازات و اهداف آن از دیدگاه اسلام و نظریه‌های جرم‌شناختی است لازم است تا منطق مجازات از دیدگاه اسلام و نظریه‌های جرم‌شناختی روشن گردد.

بر این اساس انشاءالله این تحقیق در سه فصل ارائه خواهد شد که در فصل اول به کلیاتی در خصوص مبانی اجرای مجازات، اهداف مجازات از دیدگاه اسلام و مکاتب مختلف اشاره خواهد شد و در دو فصل بعد به اجرای علنی مجازات از منظر حقوقی - جرم‌شناختی، و اجرای علنی مجازات از منظر فقهی خواهیم پرداخت.

۱. یوسف احمد آبادی، سیاست جنایی ایران در خصوص اعمال مجازات در ملاء عام (پایان نامه ارشد).